

Universitätsbibliothek Wuppertal

Plvtarchi Chaeronensis Moralia, Qvae Vsvrpantvr

Svnt Avtem Omnis elegantis doctrinæ Penvs : Id est, varij libri: morales, historici, physici, mathematici, denique ad politiorem litteraturam pertinentes & humanitatem : omnes de Graeca in Latinam linguam transscripti summo labore, cura, ac fide

Plvtarchi Chaeronensis Ethicorum Sive Moralium

Plutarchus

Impressum Francofor. ad Mœn., M.D.LXXXII

De musica commentarius

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-351](https://urn.nbn.de/urn:nbn:de:hbz:468-1-351)

tio, & Metens, &c is qui de Fato appellatur: reuera fallaces sunt conclusiunculae disputacione de fato tractae. Ex opinione contraria, id maximè primoq; videbitur sequi, nihil fieri sine causa, omnia causis antegressis. Deinde à natura hunc mundum gubernari, conspirantem secum, mutuisq; obnoxium affectionibus. Tertio loco, videbuntur iis quædam favere testimonia, diuinationem puta, quæ vt verè à deo profecta in summo est apud homines honore. tum sapientium ad quasvis res accidentes æquanimitas. tanquam si omnia fato euenant secunda. Tertium est per vulgarum illud, Omne enunciatum aut verum esse, aut falsum. Atque horum haec tamen mentionem fecimus, vt summa breuitate quæ de fato * quæ oportet perscrutari, & vtriusque disputationis rationes subtilissima statera perpendere. Iam nunc ad singularia excutienda veniendum est nobis. * * *

15

PLUTARCHI DE MUSICA
commentarius.

PHOCIONIS, eius qui probus usurpatus est, vxor suum ornatum esse dicebat mariti sui yes præclaræ gestas. At ego ornementum non mihi tantum peculiare, sed cum omnibus familiaribus commune existimæ mei magistri in doctrina bonarum artium diligentiam. Nouimus enim, imperatorum pulcherrima facinora salutem attulisse duntaxat è præsenti periculo paucis militibus, aut vni sive virbi sive genti: meliores neutiquam fecisse vel milites istos, vel ciues, vel gentiles. At liberalem disciplinæ, quæ & felicitatis est corpus, & consilii boni causa, non familiæ modò aut virbi vel populo, sed vniuerso generi humano viuem coperias. Quanto igitur ea est quam res omnes bellicæ vilior: tanto etiam magis colèda est eius memoria. Enim uero secunda Saturnalium die Onesicrates, homo egregius, ad conuiuum vocauerat Soterichum Alexandrinum, & Lysiam unum eorum, qui ab ipso stipendum sumebant. Postquam omnia ritè peracta fuerunt, ita insit. Quæ causa sit humanæ vocis, ò socii, in conuiuio querere non conuenit, & magis sobriam ea quæstio requirit disputationem. Sed quoniam optimi grammatici definiunt vocem aerem percussum esse, qui auditu sentiatur; herique à nobis

nobis

nobis de grammatica est inquisitum, ut arte, quæ facultatem habeat voces literis exprimendi, ac memoriae tanquam in penu recondendi: videamus nunc quæ post eam proximè sequatur sciencia ad vocem pertinens. Est autem, nisi fallor, Musica Pium enim est, ac præcipuum hominum hoc studium, laudes canere deorum, qui soli ipsis articulata vocem sunt largiti. quod Homerus his versibus significauit.

Ergo dicit rotaplaabant carmine Phœbū,

Iliad. a.

10 Formosum Pœona Achæas turbacantētes,

472.

Et magni laudes modulantes arcitentis.

Illi audita pertinent gaudia pectus.

Agite ergo, ò chori musici sodales, in memoriam redigite, quis primus musica sit vsus, quid ei tempus adiecerit, qui musicam scientiam tractando nobiles exstiterint. nec nou & ad quot quantasq; res musica sit vtilis. Hec cum dixisset magister, Lysias sermonem excipiens: Quæstionem, inquit, bone Onesicrates, proponis à multis agitatam. nam & Platoniconrum pleriq; & Peripateticorū præstantissimi de ve.

20 teri musica, & quæ ei accedit corruptela scribens laborem suscepunt. Sed & grammaticorum atq; harmonicorū do-

ctissimi multum in eam rem studii impenderūt. Magna verò est eorum qui de hac scripsierunt dissensio. Heraclides in libro, in quem collegit res musicas, citharæ cantum eiusq;

25 artem excogitata m̄ primū perhibet ab Amphione. Louis & Antiopæ F. patre nimirum docente. atq; fidem facit huic sententię ex descriptione quæ Sicyone est dedicata, ex qua & sacerdotes Argiuas, & poetas, & musicos nominat. Eadē

Musici præ-

tempestate Linum ex Eubœa oriundū ait lugubria carmine.

30 na fecisse: & Anthē Anthedone Beeotia natum hymnos, & Pierum è Pieria de musis poemata. Philammonem quoq; Delphum Latonæ, Dianæ, & Apollinis natales carmine explicasse, & ab eo primū choros apud Delphicū templum fuisse institutos. Thamyris autem Thracē genere vocaliū

35 & elegantius omnibus exactate cecinisse: unde eum poetæ cum Musis certamen iniuisse dixerint. fertur autem poema scripsisse de Titanū bello aduersus deos. Fuisse etiā Demodocū Coryræum veterē musicum, qui carmine expressèrit Illi excidiū, & Veneris cum Vulcano nuptias. Sed & Phenium Ithacensem de reditu eorum qui cum Agamemno-

ne fuerant ad Trōiam profecti versus fecisse. Neque vero iam commemoratorum poematum solutam fuisse dictio-
nem, aut quæ mensura careret: sed Stesichori aliorūm
que veterum Lyricorum poetatis similem, qui versibus
modos quibus canerētur adiecerunt Nam & Terpandrus
ait citharœdiorū poetam modorum (nomus Græci, hoc
est leges, appellat) & sua & Homeri carmina in certaminib.
certo quodq; modulo cecinisse, eumq; primum modis ci-
tharœdicis nomina imposuisse. Simile Terpātri studio stu-
dium fuisse Clonæ, qui princeps tibicinū nomos & accen-
tus instituit, scriptor elegiarū & epicus. Eodemq; poetati-
vum genere Polymnestum Colophonium, qui ætate
fuit posterior. Nomi autem (hanc enim vocem ambiguita-
tis vita dæ gratia usurpemus) erant ergo, mi Onescrates,
nomi quibus illi vterentur tibicinū, Apothetus, Elegi, Co-¹⁵
marchius, Schoenion, Cepion, deius, Trimelles, siue triplex.
Postea tēporis etiam inuenta sunt Polymnestia quoq; vocan-
tur. At citharœdice artis nomi multo ante tibicinū nomos
tēpore instituti sunt à Terpandro. Is ergo citharœdicis no-
mina fecit Bœotium, Aeolium, trochæum, acutum, Cepio-²⁰
nem, Terpādrum, Tetracœdium. Fecit etiam Terpander
proœmia citharœdica in heroicis carminibus. Quod autē
citharœdici nomi antiquitus ex heroicis versibus consti-
tuent, Timotheus declarauit: qui primos nomos heroicis
permiscens, dithyrambicam cantauit dictiōnem, ne prima²⁵
frōte videretur veterem musicam violare. Apparet autem
Terpandrum citharœdica arte excelluisse. nam quater vi-
cisse Pythia deinceps scribitur. Admodum vero antiquus
est. nam Glaucus Italus, quodam in libro de veteribus poe-
tis & musicis, priorē eum Archilochō pronunciāt. ait enim³⁰
eum secundum extitisse post eos qui primi tibiis canere in-
stituerunt Alexander in collectaneis de Phrygia, primū O-
lympum asserit in Græciā pulsationem fidium intulisse: de-
inde Idgōs dastylos & Hyagnidē primū tibia cecinisse: pōst
Marsyā huius filiū, inde Olympū. Terpandrū porro amu-³⁵
latū esse Homeri versus, Orphei cantilenas. Orpheus autē
neminem videtur imitatus. nemo enim tunc natus fuit, ex-
tra poetas qui facerent ea, quæ tibiis canerētur. horum au-
tem cum opere Orphicum nihil habet simile. Clonās ve-
rō tibicinū modos qui fecit, paulo posterior Terpan-
dro,

Nom.

dro, fuit patria Tegeates, si Arcadibus credimus: Thebanū
 enim Bœoti affirmant. Post Terpandrum & Clonām Ar-
 chilochus extitisse traditur. Alij nonnulli scriptores Arda-
 lam aiunt. Træzenium Clonā priorem tibicinam instituisse
 musicam. Fuisse etiam Polymnestum poetā Meletis Co-
 lophonij F. qui Polymnestum & Polymnestam nomos fece-
 rit. Quod autem Apothetum & Schænionem nomos fece-
 rit Clonās, scriptores recensionum memorant. Polymnesti
 mentionem Pindarus & Alcman lyrici faciunt. Et quosdam
 citharœdicorum nomorum à Terpandro factorum, Phi-
 lammonem Delphum veterem aiunt compotuisse. In sum-
 ma autem, citharœdica musica Terpandi ætate usurpata,
 etiam vñq; ad Phrynidis tempora planè simplex perdurauit.
 Neq; enim antiquitus, vt nunc, licebat cithara canere, neq;
 harmonias (sive concentus mavis) & rythmos sive numeros
 transferre. Nam in quois nomo propriam conseruabant
 intentionem. atq; hinc nomi dicti sunt, hoc est leges: quod
 in unoquoque non licebat transgredi præscriptam inten-
 tionem. Etenim vbi deorum veneratione erant suo arbitrio
 defuncti, cum statim ad Homerij & aliorum poemata transfi-
 bant. idque manifestum est ex initijs Terpandi. Figura et-
 iam citharæ primū facta est sub Cepione Terpandi disci-
 pulo: & vocabatur Asiatica, quia Lesbij citharœdi ad Asiam
 accolentes ea vterentur. Ad extremum fertur Pericleitus
 citharœdus Lacedæmone viciſſe Carneia, domo Lesbios.
 quo mortuo continuam citharœdorum apud Lesbios de-
 ſiſſe successionem. Quidam falsò putant Hipponaëtem
 fuisse Terpandi ætate: cùm etiam Pericleitus Hipponaë-
 tem præcessisse videatur. Sed quoniam simul veteres tibi-
 cinum & citharœdorum nomos retulimus, trāſibimus iam
 ad tibicinum nomos. Traditum est enim Olympum de quo
 diximus, cùm esset tibicen ē Phrygia, tibicinum nomum fe-
 cisse in Apollinem, qui Polyccephalus, id est, Multiceps, di-
 ceretur. hunc Olympum aiunt vnum fuisse eorum qui de-
 scenderunt à primo Olympo Marsyæ discipulo, qui nomos
 in deos fecit. is enim cùm amasius fuisse Marsyæ, & ab eo
 artem tibia canendi didicisset, harmonicos nomos in Græ-
 ciā inculit, quibus nunc Græci vntuntur in ferijs deorum.
 Alij Cratetem polycephali nomi autorem faciunt, qui O-
 lympi fuit discipulus. Pratinas Olympo iuniori adscribit.

Harmatium autem nomum, cui à curru nomen videtur esse, dicitur primus fecisse Olympus, Marsyæ discipulus. Marsyam quidam Massen appellatum, alij Marsyam dicunt: esse autem Hyagnidis filium, cuius qui primus artē tibia canendi inuenit. Olympi autem esse harmatium nomum, ex Glauco veterum poetarum recensione cognosci potest: tum hoc, Stesichorum Himerium neque Terpandri fuisse imitator, neq; Antilochi, neq; Thaletæ: sed Olympi: usum nomine harmateo, & ea specie quæ dactylo procedit, quam alij de orthio nome esse volunt. Alij quidam à Mysis inuentum est, nomum illum aiunt nam veteres fuisse Mysoi tibicines. Est & alijs antiquis nomus, qui Cradias dicitur, quo Mimnerimum cecinisse ait Hipponax. Initio enim elegias modulatas tibicines canebant, quod Panathenæorum descriptio indicat, ubi de musico certamine verba sunt. Fuit & Sacadas Argiuus qui odas & elegias fidibus accommodatas scripsit, idemq; bonus poeta, ter viciisse Pythia in recensionibus traditur, eiusq; etiam Pindarus mētōnem facit. Cū ergo *Toni.* desententia Polymnesti & Sacadæ tria sint tonorū genera, Dorium, Phrygium, Lydiām: ferunt Sacadā in vñ quoq; horū fecisse stropham, docuisseq; chorū canere Doricē primā, Phrygicē secundā, tertiam Lydio tono. atq; hunc nomū fuisse ob mutationem dictū tripartitum. (sic enim Trimeires interpretetur) In fastis verò seu recensione poetarum quæ Sicyone est, Tripartiti huius nomi autor fertur Clo-nās. Prima proinde musicæ constitutio Spartæ facta est à Terpandro. Secundæ autores hi potissimum memorantur: Thaletas Gortynius, Xenodamus Cytherius, Xenocritus Locreensis, Polymnestus, Colophonius, Sacadas Argiuus. Cū enim hi introduxissent gymnopædias, hoc est, puto, quæ accinerentur nudis corporum exercitationibus: in Arcadia traduntur institutæ fuisse demonstrationes quæ dicuntur, & Argis endymatia sive indumenta appellant. Fuerunt autem Thaletas, Xenodamus, & Xenocritus Pænam scriptores: Polymnestus carmina composuit quæ orthia dicebantur: Sacadas elegias. Alij Xenodamus non Pænas scripsisse aiunt, sed hyporhemata in quorum numero est Pratinas. ipsiusq; adeo Xenodami cantilenæ memoria prodita est, quæ non obscure hyporhema sit. Usus est hoc genere poematis etiam Pindarus. Differre autem pænam ab hypor-

hyporchemate, carmina Pindari docent: qui vtrungq; scri-
 psit. Et Polymnestus tibicinos nomos fecit: in orthio lyricis
 est vñus modulis, vt quidem harmonici aiunt: nō enim cer-
 tum possumus pronunciare, cùm antiqui hac de renihil
 5 quicquam prodiderint. De Thaleta etiam Cretēse dubium
 est, an Pæanes scripterit. Nam Glaucus post Archilochum
 faſile Thaletam affirmans, imitatum eum odas Archilochi
 fatetur, prolixius tamen extendisse, & Maronem ac Creten-
 sem rythrum odatū poesi inferuisse: quibus neq; Orpheus
 10 vñus fuerit, neq; Terpander, neq; Archilochus. hæc enim ex
 Olympi tibicina musica aiunt Thaletam depromisse, bo-
 niq; tibicinis laudem inuenisse. De Xenocrito præterea, Lo-
 cris Italicis oriundo, controversia est, an is Pæanas compo-
 suerit: ferunt enim eum res scriptisse, quarum heroica fue-
 15 rint argumenta: eaque ob hanc cauam fuisse à quibusdam
 dithyrambos nominata. Eudem Glaucus Thaleta poste-
 riorem fuisse scribit. Porrò autem Olympus, vt ait Aristoxe-
 nus, à musicis putatur euhamonij generis fuisse repertor.
 nam ante ipsum omnia diatona fuerunt, & chromatica. Su-
 20 spicantur autem Olympum sic inueniſe. cum versaretur in
 diatono genere, & carmen ſæpe trāferret in diatonum pa-
 rypatem, hoc eft ſummae proximam chordam, nunc ab ipsa
 media, nunc ab ei proxima fide: præteriretq; lichanon dia-
 toni neruum, deprehenditſe eius cōſuetudinis elegantiam;
 25 miratumq; & amplexū Systema, quod ea cōſtitueretur pro-
 portione, id in Dorio vſurpare tono. Non enim eum vel ea
 quæ diatoni ſunt propria, vel quæ chromatici attigisse: ac
 ne harmoniæ quidem. Fuisse autem ei prima euhamonio-
 rum talia. Primo enim in his loco spondeum ponunt: in
 30 quo nulla diuisionum proprietatem ſuam indicat: niſi quis
 in cōtentiore ſpondei vſurpationem respiciens, eum pu-
 tet eſſe diatonicum genus. Qui verò hoc ponet, cum li-
 queat cùm fallum, tum abſolum à cantu poſere. Fallum,
 quia diesi inferior tono erit eo, qui principe poſitum loco. à
 35 cātu alienum, quod etiam ſi quis in potestate tonici po-
 nit contentioris ſpondeorum vſurpationis proprietatem: eue-
 nient ut duo deinceps ſita poſitum diatona, compositum al-
 terum, alterum incompofitum. nam densum illud euhamo-
 nium, quod in medijs fidibus collocatum hodie in vñ-
 ſu eft, non videtur eſſe poetæ. Facile autem hoc animaduertiri
 potest,

Euhamo-
 nius eft
 200.

potest, si quis aliquem prisco more canentem tibia audiat,
 nam etiam mediarū semitonium vult esse incompositum.
 Atque tale fuit initio genus euharmonicum. postea tempora
 ris diuisum est semitonium in Lydijs & in Phrygijs. Videtur
 autem Olympus cum auxisset musicam, nondum natam,
 ignoratamque adhuc rem introduxisse, princepsque fuisse
 Græcae & pulchræ musices. Est etiam aliqua de rythmis ra-
 tio. Inuenienda enim vterius sunt quædam genera & for-
 mæ rythmorum: atque etiam cantilenas & rythmos scri-
 bentium. Primum enim Terpandi nouarum rerum in ea ¹⁰
 arte molitio, venustum quendam modum in musicam in-
 uexit. Eo post Terpandrum vñ sunt deinceps Polymnestus,
 Thaletas, Sacadas: nam hi etiam rythmis conficiendis suf-
 fecerunt, non egredi sunt pulchram illam formam. Sunt &
 alia ab Alcmane & Sestichoro nouata: sed ita, vt à pulchro ¹⁵
 nou discederetur modo. Krexus autem, Timotheus, atque
 Philoxenus, aliisque ætate ijs inferiores, importuniiores ali-
 quanto, ac nouitatis studiosi magis fuerunt. modum enim
 affectauerunt qui humanus nunc & thematicus appellatur.
 Euenit enim, vt paucitas chororum, simplicitasq; & mai-
 stas musicæ planæ ob vetustatem spernenda videretur. * pro
 virili locutus de prima musica, de primis eius inuentoribus,
 tum quorum ea temporis progressu adiumentibus aucta
 fuerit, finem faciam dicendi: locumque dabo socio meo
 Sotericho, qui non Musicam modò, sed & reliquum disci- ²⁵
 plinarum orbem studiosè excoluit. nos enim magis exerci-
 tati sumus in ea musicæ parte, quæ manu & instrumentis
 tractatur His dictis Lysias obticuit. Tum Soterichus in hęc
 verba orsus est: De venerabili studio, & dijs maximè accep-
 to, optime Oneifrates, verba nos facere iussisti. Probo ³⁰
 itaque Lysias præceptoris cum doctrinam, tum memoriam,
 quam ostendit recensendis primis musicæ inuentoribus, ijs
 que qui has res conscriperunt. Id vnum monstro, eum tan-
 tum scripta secutum esse in ijs ostendendis. Nos autem non
 hominem aliquem accepimus repertorem musicæ bonorum, ³⁵
 sed omnibus virtutibus ornatū deum Apollinem. Nō enim
 Marlyæ, aut Olympi, aut Hyagnidis, vt putant quidam, in-
 ventum tibia, neque sola cithara Apollinis est: sed idē deus
 & cithara & tibia cantum inuenit. Manifestum hoc est è
 choris & sacrificijs quæ tibijs interim canentes deo adfere-
 bant: 20
25
30
35

Apollo ti-
 bia & ci-
 thara au-
 tor.

bant: quod & alij, & Alcæus in quodam hymno narrat. Sed & simulacrum Apollinis in Delo positum in dextra manu arcum, laeva gratias habet, quarum quævis aliquod musicum instrumentum tenet: lyram vna, alia tibias, media fistulam ori admotam. Neque meus est hic sermo: sed Anticles & Ister in Illustrationibus suis hæc retulerunt. & simulacrum illud ita antiquum est, ut dicatur à Meropibus factum, qui Herculis ætate vixerūt. Sed & puerum, qui Tempicam laurum Delphos desert, comitatur tibicen. Quin & 10 Hyberboreorum sacra adhibitis tibis, citharis, & fistulis in Delum missa ferunt antiquitus. Sunt qui ipsum deum tibia cecinisse autument: ut narrat optimus cantilenarum conditor Alcman. Corinna è Minerua didicisse tibis canere Apollinem ait. Itaq; veneranda proflus est musica, deorum inuentum cùm sit. Prisci porro ea ut dignum fuit vñi sunt, ut & reliquis omnibus institutis. Nostra ætate maiestate eius omissa, pro mascula illa & diuina confractam & garrulam in theatra inducunt musicam. quam Plato III. De rep. libro vituperat: Lydiam quidem harmoniam repudians, vt 20 accommodatam lamentis: vnde & primam eius institutionem lugubrem fuisse dicunt. Nam Aristoxenus scribit in primo De musical libro, Olympum de morte Pythonis lugubre carmen tibis cecinisse, Lydio modo. Sunt qui Melanippidem autorem eius cantilenæ faciunt. Pindarus in pæ-
nibus primū de Niobes nuptijs Lydiām harmoniam usurpatam ait. Alij Torebum principem ea vsum dicunt: de quibusest Dionysius Iambus. Mixolydia quoque animum percellēs, tragedijs est apta. Hanc Aristoxenus scribit primū à Sapphone inuentam: ab ea didicisse tragœdos, qui cum 30 Dorica coniuxerint, cùm hæc maiestatem conciliet, illa mentem perturbet: quibus rebus commixta est tragœdia. In historia musica legitur eam à Pythoclida excoxitata tibicine. Lysis perhibet, Lamprolem Athenensem, cùm is animaduerteret nō ibi esse diazeuxin (quod nos deinceps 35 his verbo volumus intelligi) vbi ferè omnes esse putauerūt, sed versus acutam vocem: talē eius instituisse modum, qualis est a paramesa ad hypaten hypatōn. (id est, à mediæ chordæ proxima, ad summarū summam.) Quintetiam remissam illam Lydiam harmoniam, sive Mixolydiam, ad similem Io-niæ, inuentam autemant à Damone Athenensi. Has harmonias,

monias, cùm altera earum sit ad lamentandum parata, altera dissoluta, rectè Plato reiecit, ac Doricā, vt bellicosis temperantibusq; conuenientem viris delegit. Neq; si me hercle id fecit ignorans (quod ei impingit crimen Aristoxenus in secundo musicarum rerum libro) etiam in istis aliquid esse, quod parti reipublicæ, cui custodiendi incumbit munus, prospicit. Studiofissimus enim musices fuit Plato: vt qui Draconem audiuisset Atheniensem, & Metellū Agrigentinum. Sed quia, vt monui, magnā in Dotia maiestatem esse intellexit: eam harmoniam prætulit. non nesciis interiam multa 10 Doricē Parthenelia seu virginalia ab Alcmane, Pindaro, Simonide, & Bacchylide facta. quinetiam prosodia (quæ apparet fuisse carmina, qualia supplicationibus deorum accinerentur) pœnas, adde etiam deplorationes tragicas, & a-matoria quædam carmina, Doricæ harmonia esse inclusa. 15 Sed ei sufficiebant quæ in Martem Mineruamq; cantarentur, & ad libationes spondeia dicta. satis enim ea valebant ad animū viri honesti confirmandum. Idem Lydia & Ionia harmonia vsum non ignorauit: sciens ista modulatione tragœdiam vti. Sed & veteres omnes nullius imperiti har- 20 monia, tamen vsi quibusdam modò sunt. Neq; enim ignoratio tantas angustias & paucitatem chordarum peperit apud illos: neq; inscita factū est, quod Terpander, Olympus, horumq; sectatores multitudinem & varietatem neruorum sustulerunt. Atque hoc arguunt Olympi, Terpandi, & a- 25 liorum qui modum eundem tenuerunt carmina omnium, quæ cùm tribus sint contenta fidibus ac simplicia, prastant omnibus varijs & multis chordas requirentibus: ita quidem, vt Olympi modum exprimere nemo possit, inferioresque eo omnes sint, vbi se ad multiplicem & multis chordis opus habentem modulationem contulerunt. Quod au- 30 tem prisci in modo qui spondeis aptus est non ignorauerint tertia chordæ vsum, satis demonstrat eius in pulsatione (Krofin Græci dicunt) usurpatio. non enim ea cum pa-thypata (quæ est proxima summa chorda) consonante vsi fuissent, si vsum ignorauissent. sed manifestum est, quod elegantia quæ spondeiaco modo concilitatur per tertiam, sensum eis præbuit transferendi carmen ad pathypten. Eadem est etiam de neta ratio. Nam & hac in pulsatione vsi 35 sunt, & ad parantam seu imæ proximam dissonantium, & ad me-

ad médiam consonantium. Sed ratione cantilenæ non visa est illis conuenire spondeiaco modo. Neq; his tantum, sed & syemmena neta, hoc est adiunctarum chordarum ultima sic vniuersi sunt vsi: Nam secundum pulsationem ipsam dissonabant ad paranetam & paramesam, & lichanum. sed in cantilena vntenti pudorem incusisset, quia contra morem ibi usurpata esset. Ex Phrygijs etiam constare, quod non * ignorauerit Olympi & qui eum fecuti sunt. Vsi sunt enim * ijs non tantum in pulsatione, sed & in cantilenis de matre deorum & quibusdam Phrygijs. De hypatis etiam seu summis neruis constat, non ignoratione factum esse quod eo quatrachordo non vsi sunt in Dorio: cum in alijs tonis vsi, utique cognitum habuerint. Sed vt morem seruarent, à Dotio tono id abstinuerunt, pulcritudinem eius venerantes.
¶ Tale est etiam in tragœdia quippiam. Nam chromatico *Chromœ* genere & rythmo nulquam ne hodie quidem tragedia vtitur. cithara autem, quæ tragœdiam ætate multis seculis anteit, ab initio vla est. Chtoma autem quam harmoniam esse antiquius, in promtu est, est enim nimis rurum ætas definienda secundum humanæ naturæ occussum aut vsum. Nam quod ad ipsorum generum attiner naturam, non est aliud alio antiquius. Si quis ergo Æschylum aut Phrynicum dicceret ob ignorantiam abstiuuisse chromatice, nō absurdè dicceret? Idem enim etiā Pancraten diceret ignoruisse chromaticū genus: nam & is plerunq; id vitavit, et si in quibusdam est vsus abstinuit itaque non ignoratione, sed consilioductus: sectabatur enim, vt ipse aiebat, Pindaricum ac Simonideum modum, & omnino eum qui nunc antiquus appellatur. Eadem de Tyrtaeo Mantinense, & Andrea Corinthio, ThrasylloPhliafio, multisq; alijs valet ratio: quos omnes scimus consulto abstiuuisse chromatice, mutatione, fidium multitudine, aliaq; multa in medio sita rythmorum, harmoniarum, vocabulorum, modulationum, interpretationum genera. Statim enim occurrit Telephanes Megarenensis, qui ita infensus fuit fistulis, vt tibiatum opifices nunquam sit eas passus impondere tibijs. quin & Pythico certamine hac maxime de causa absit. In vniuersum autem si quis ex eo, quod vsum aliquis rei omiserit, colligendum putet eam ipsi rem ignotam fuisse: multi restant ei etiam num inseritæ damnandi. vt Dotonij, qui Antigenideum modum spernunt,

spernunt, siquidem eo non vntuntur: & rursus Antigenidei, qui eadem de causa Dorionum: & citharœdi, qui Timothei modum vitant. ferè enim abierunt in quisquiliis, & ad Polyidi poemata. Iam si quis recte & peritè consideret varietatem, & prilca cum nostris comparat, olim quoque s varietatem in vslu fuisse inueniet. Nam varietate in rythmis faciendis, qua magis varia esset, vsl sunt veteres. vt qui rythmicas varietates in honore haberent. Sed & pullationum elocutiones tunc fuerunt magis variæ. nam nostri discendi sunt studiosi, prisci rythmorum amatores erant. 10 Constat ergo, non ob ignorantem, sed consilio veteres fractis cantilenis abstinuisse. Neque hoc mirum est: cum multa alia vitæ instituta non ignorentur ab ijs, qui canon usurpant: vslque dempto ea ab ipsis abalienantur, quod in quibusdam aliiquid indecorum animaduersum fuit. Sed 15

Platonem Platonii neque ignorantiam neque imperitiam in causa fuisse rerū fuisse vt quādam reijceret: verum id eum fecisse, quia in demuscarū cora reipubl. iudicaret ea esse: iam nunc ostendemus, eum peritum. que harmonica rei gnarum fuisse doccebimus. Is ergo in ortu seu procreatione animæ ea, quam Timæo inferuit, suam 20 in rebus mathematicis ac musicis diligentiam fecit testam tam. Hæc enim sunt eius verba. Et secundum hæc implet uit cum dupla tum tripla interualla: portionesque inde abscedit, & in medio eorum collocavit, vt in quoquis inter uallo duo sint media. Hoc exordium manab̄ ab harmo 25 nica peritia, mox ostendemus. Tres sunt medietates (licet enim sic verbum verbo referre) vnde omnis medicoritas æstimatur, Arithmetica, Harmonica, Geometrica. in prima æqualis est numerus quo se inuicem excedunt exceduntur que termini: in tertia eadem fit proportione: in media ne 30 que proportione, neque distantia eadem termini se sequuntur. Itaque Plato, cum animalē harmoniam quatuor elementorum, causamque ex dissimilibus inter se consonantia vellet harmonicè demonstrare: in utroque inter uallo duas animales medietates musica ratione ostendit. 35 Nam consonantia, quam in rebus musicis diapason Græci, nostri vulgo Octauam nominant, duo inter extremos terminos media recipit. quorum proportionem ostendemus. Extrema consonantia diapason duplam inter se rationem tenent: vtque hoc intelligere exemplo possis, numeris rem expli-

Proprio
musicorū
interual.
lorum.

explicabimus. Ergo maior extremitas ad minorem ita se habet, vt $\text{xi}.\text{ad vi}$. Hoc interuallum (id enim adhuc diaistema dicendum putauit) ab summa mediaturum (ea est hypate meson) chorda porrigitur usq; ad imam deiunctarum, hoc est netam diezeugmenon. Quærendi iam sunt duo numeri in medium intercedentes, ad quos extremerū maior ad sibi proximum sesquiterius, ad reliquum sit sesquiplus sive sesquialter. iij numeri sunt $\text{xi}.\& \text{i}.\text{x}$. Nam $\text{v}.\text{i}.\text{semel}, \text{eiusq};$ præterea triens in $\text{xi}.\text{x}$. continentur: in $\text{i}.\text{x}.$ semel cum semisſe. Et io alter extremerum, $\text{x}.\text{i}.\text{puta}, \text{i}.\text{x}.$ pro dodrante, $\text{i}.\text{x}.$ pro besse habet. Ergo his numeris inter $\text{v}.\text{i}.$ & $\text{x}.\text{i}.\text{i}$. interiectis, cū diapason confest ex interuallis diateſaron (nos Quartā) ac dia-
 15 pente (nos Quintā usurpamus) distatijs: liquet mediae chordæ numerum $\text{xi}.\text{x}$, ei proximæ seu parameſtæ $\text{i}.\text{x}$. deberi. quo factō, erit ea ratio hypatæ seu summæ ad medianam, quæ parameſtes erat ad imam seu neten adiunctarum sive conexarum. nam à parhypata mediaturum erit diateſaron ad medianam: à parameſta ad netam diezeugmenon, diapason. Ea-
 20 demque inuenitur numerorum proportio. eadem enim est $\text{vi}.\text{ad xi}.\text{x}$, quæ $\text{i}.\text{x}.\text{ad xi}.\text{i}$. ratio. & vt $\text{v}.\text{i}.$ ad $\text{i}.\text{x}$. sunt affecta, ita $\text{i}.\text{x}.\text{ad xi}.\text{i}$. Nam $\text{i}.\text{x}.\text{ad v}.\text{i}.$ sesquiteriam habent ratio-
 25 nem, & $\text{x}.\text{i}.\text{i}.\text{ad i}.\text{x}.$ & rursum sesquialteram, vt $\text{i}.\text{x}.$ ad $\text{v}.\text{i}.$ ita $\text{x}.\text{i}.\text{i}.$ ad $\text{i}.\text{x}.\text{x}$. Cæterū hæc ſufficient ad demonſtrandum, quanta fuerit in rebus mathematicis industria atq; peritia
 30 versatus Plato. Poftrò autem quodd harmonia res sit diuina, veneranda, magna: Aristoteles Platonis discipulus his verbijs cōfirmavit. Enim uero harmonia res est celestis, eiusq; " natura diuina atq; pulcra. Cùm autem sit facultate quarti " partita, duas habet medietates, arithmeticam & harmoni-
 35 cam. appetetque partes eius, magnitudines, & eminentias " numero & mensuræ æqualitate conſtare. Nam in duobus " quatrichordis cantilenæ sua modulatione concinnantur. Atque hæc ſunt verbis eius expreſſa. Corpus porro eius conſtare dixit ex partibus diſſimilibus, sed quæ inter ſe conſo-
 40 nent. Quin & medietates earum arithmetica proportione conſentire. Nam ima chorda ad ſummatim proportionē du- plā coeunte, confici diapason conſonantiam. cū hypate $\text{v}.\text{i}.$ nete $\text{x}.\text{i}.\text{i}.$ numero repræſentetur. Parameſte ſesquialtera proportionē hypatæ reſpondet, eiq; $\text{i}.\text{x}.$ congruere, mediae $\text{i}.\text{x}.\text{x}.$ diximus. At enim interualla muſices præcipua conſtare

NN his

his rationibus certum est. diates saron sesquiteria, diapente
sesquialtera, diapason dupla proportione, interim etiam
conseruari rationem sesquioctauam, qualis est ix. ad iix, &
tonum exprimit. Iam id quoq; in harmonia æqualibus ter-
minos excedi atq; excedere, medietatesq; mixtum ex arith-
meticis & geometricis rationibus respectum inter se habe-
re. Atque hoc sic declarat Aristoteles, vt neta triente maior
quā mese sit: & eadem portione paramēse hypatē excedat.
itaq; relatio quedam inter uallorum siue discriminū con-
fiat, cū termini æqualibus portionibus superent atq; supe. 10
rentur: utrobiq; sesquialtera & sesquiteria proportionibus
rem gerentibus. Atq; hæc est, quam harmonicam vocat au-
ctionem, vel (ut hodie vñstatis vocibus ipse vtar) progressio-
nem. Nete autē à mesa, & paramēse ab hypata, arithmeticis
inter uallorum discriminib; distat. nam paramēse mesam 15
sesquioctaua ratione excedit. rursum nete ad hypatam du-
pla est, paramēsa hypata semel eiusq; semissim valet: & me-
sa ad hypatam est sesquiteria. His ergo partibus atque nu-
meris harmonia de Aristotelis sententia componit. Idem
optimè ex infiniti & finiti, pari & impari, atque pariter 20
impari natura eandem constituit, eiusque partes. Tota e-
nim pars est, cū cōs̄et quatuor terminis, partes ipsius, pro-
portionibus continentur, quorum termini sunt pares, im-
pares, pariter impares. Nete enim pars est, quia xii. numero
exprimitur, paramēsa impar, quia ix. mēsa pariter par, quia 25
iix. hypate pariter impar, quia vi. His ergo rationibus at-
que partibus conflata harmonia, sibi toti, omnibusq; partib;
consonat. Sed & sensus, qui ob harmoniam corpori-
bus innati sunt: celestes alij & diuini, cum deo sensum pre-
bent hominibus visus & auditus, cum voce & lumine har-
moniam ostendunt: & alij sensus horum comites, quatenus
sensus sunt, secundum harmoniam cōstant. nihil enim
ne ipsi quidem sine harmonia conficiunt: minores sanè il-
lis, non tamen absque illis. illi enim simul cum aduentu
dei præstò adsunt iuxta rationem, & validam pulchramque 30
habent naturam. Porrò autem ex his planum fit, priscis
Græcis haud iniuria id præcipue curæ fuisse, vt adolescen-
tes musica disciplina imbuissent. Horum enim animos ex-
stimabant musicæ opera singi atque concinnari ad deco-
rum posse. quippe quod musica ut ad omnia, omnemque
seriam

seriam actionem utilis esset, ita in primis ad bellica pericula. Quam ad rem alij tibijs vñi sunt: vt Lacedæmonij, qui
 composite agmine in hostem vadentes, Castoreum carmen
 præcini tibijs instituerunt. alij lyra: sicut diu sic ad pugnam
 profectos Cretenses ferunt. nostra ætate tubæ in hunc vsum
 apud plerosque successerunt. Argui ad luctam, quæ Sthe-
 niorum dicebatur, tibiam adhibebant. quod certamen ini-
 tio Danai causa institutum, postmodo Ioui Sthenio con-
 secratum perhibetur. Enimvero hodie quæ moris est, vt ad
 pentathlum tibijs canatur. ac tametsi nihil accinitur cer-
 tum, nihil antiquum, aut quale priscis vñitatum fuit (quale
 erat carmen Hieracis ad hoc certamen factum, quod En-
 drome siue incursus dicebatur) tamen vt languidum & non
 certa destinatum lege eò fuerit, equidem accinitur nihilo-
 minus. At enim apud antiquiores Græcos ne notam qui-
 dem aiunt musicam quæ theatris inseruiret: totam scien-
 tiam illam deorum venerationi, adolescentumque institu-
 tioni impensam fuisse: quodrum noadum theatro vlo a-
 pud istos homines ædificato, musica adhuc in templis ver-
 saretur, deorum venerationi, & laudibus bonorum viro-
 rum inseruens. Et verisimile est theatri vocem, ac multo
 antiquorem theorin, quod est spectare, à deo (ipsis Theos
 dicitur) deductas esse. Cæterum nostris temporibus tan-
 tum est receptum discriminis, vt eius musicæ quæ ad discri-
 plinam puerorum facit nulla memoria iam exster, nulla
 cura sit: omnes qui animum ad musicam appellunt, thea-
 tris seruientem musam amplectantur. Sed diceret aliquis:
 heus tu, nihilne à priscis adinuentum fuit, nihil nouatum?
 Evidem adinuenta quædam fateor, sed cum maiestate & *Musica* ⁶⁰
^{auxerius}
^{Veteres.}
 decoro. Qui historiam harum rerum scripserunt, ij Ter-
 pandronetem Dorij toni acceptam ferunt, cùm ea priores
 vñi non fuerint. quin & totum mixolydium tonum super-
 additum aiunt, & orthizæ cantilenæ modum, & orthiorum
 ad orthium notabilem trochæum. Si Pindaro credimus, *
 etiam scolia carmina Terpander reperit. Sed & Archilo-
 chus trimetrorum rythmos excogitauit, & institutionem in
 diuersi generis rythmos, & paracatalogam siue immutatio-
 nem exitus, & pulsationem eorum. primo ipsi etiam epo-
 da, tetrametra, procriticum, & profodiacum tribuuntur,
 primi q; augmentum, à nonnullis etiam elegiacum. Ad hæc

iambici ad p̄eonem epibatum intentio, & heroici aucti in prosodiacum & creticum: & quod iambicorum alia dicuntur ad pulsationem, alia canuntur, id ab Archilochō monstratum, à tragicis deinde usurpatum ferunt. idque Krexum accepisse, & ad dithyrambum traduxisse. Putant etiam pulsationem sub cantilenam ab eo primū inuentam, cū veteres omnes ad chordas pulsassent. Polymnasto autem tonum qui nunc hypolydius dicitur adscribunt: valde que ab eo auctam ferunt eclysin & ecbolam. Ipsum quoque illum Olympum, cui principium Græcæ & nomis contentæ musicæ imputatu, genus harmonia protulisse in lacem tradunt: rythmosque prosodiacum, in quo Martis est nomus, & choreum quo multi vñi sunt in Metrois, hoc est carminibus de magna Matre. Quidam etiam Baccheum putant ab Olympto inuentum. hæc ita esse, quo quis antiquo carmine ostendi potest. Lasus vero Hermionensis cum rhythmis in dithyrambicam rationē transtulisset, ac tibiarum multiplices voces sectaretur, pluribus vñtis sonis & dissipatis, antiquæ musicæ mutationem inuexit. Idem fecit Melanippides odarum scriptor superueniens, qui in priore musica non acqueuit. vt neq; Philoxenus, neque Timotheus. Hic enim, cū lyra septem fidibus usque ad Terpandrum Antissæum contenta fuisset, in plures eam sonos dispersit. Verū tibicina quoque musica de simpliciore in magis variam est mutata. Nam antiquitus, usque ad Melanippidem qui dithyrambos composuit, tibicines à poetis mercedem accipere consueuerant: nimis primas gerente partes poesi, & tibicinibus operâ ijs qui fabulam docerēt nauantibus. Is postea mos perijt: adeò quidem, vt Pherecrates comicus musicam introduxerit figura muliebri, totum corpus verbis fœdè multatam. facitque iustiam quarentem de causa huius fœditatis, & poesi sic respondentem:

M v s. Dicam, neq; hoc inuita. atendre cū sibi
Mishi⁹ dicens voluptatem animo adserat.
Malorum tritium mihi fuit Melanippides.
Is primus arreptam me laxauit nimis,
Fidibus⁹ bis sex molliorem reddidit.
Ad calamitates ille non tamen meas
Sufficit & nus hæce. Nam Cinesias
Atheniensis ille detestabilis,

Contra

*Musica
corruptio-
res.*

Contra harmoniam dum flexus intulit strophis,
Pessundedit me sic, & tam poeseos
Dithyrambica, perinde sic & apudis,
Quæ dextræ sunt, sinistra quinque deputet.

5 Neq; hoc tamen satis est miseria creditum.
Phrynis peculiarem immittens turbinem,
Flectendo me, & versando totam perdidit,
In quinq; chordis bis sex harmonias habens.
Sed iste vir potuit adhuc tolerarier:

10 Peccata namq; correxit rursum sua.
Ast Timorheus me confodit, carissima,
Turpis meq; Culmenibus me confidit.

I V S T. Quis Timorheus? M v s. Milesius ille Pyrrhias
Masora mi mala, quam reliqui omnes, intulit.

15 Is solam ubi ambulante in me nactus fuit,
Bis sex me neruis illico vincitam illigat.

Sed & Aristophanes comicus mentionem facit Philoxeni
qui cantilenas in cyclos choros intulerit. & musica apud
cum sic loquitur:

20 Exharmonios, hyperbolaos, niglaros:
Quibus me rotam raphani in morem flexilem
Oppleuit. ----

Sed & alij comediarum scriptores demonstrauerūt eorum
ineptias, qui postea temporis musicam in minuta quasi fra-
25 gmenta conciderunt. Quid autem educationem & disci-
plinam vel genuina vel prava artium tractatio sequatur, A-
ristoxenus ostendit. Nam Telestam Thebanum, qui ipsius
ætate vixit, narrat adolescentem in pulcherrima educatum
musica, cum aliorū nobilium poetarum carmina didicisse,
30 tu Pindari, Dionysij Thebani, Lampri, Pratinæ, & reliquo-
rum qui lyrico carmine præstiterunt, eundemq; etiam tibia
bene cecinisse, & in reliquis totius disciplina partibus satis
felici cū industria versatum fuisse. Ætate autem iam matu-
ra, adeò fuisse à scenica & varia illa musica deceptū, ut con-
35 temtis pulcris ijs in quibus enutritus fuerat, Timothei ac
Philoxeni edisceret carmina, ac de his ipsis ea potissimum,
quæ maximè essent varia, plurimumq; haberent nouitatis.
cumq; se ad lyricū pangendum Carmen contulisset, ac tam
Philoxeni quā Pindari modum tentasset, in Philoxeno ei
tem nō successisse: cuius causa fuerit pulcherrima illa primæ

Musicare - ætatis institutio. Qui ergo vult musica rectè & cum iudicio
Etus Suis. vti, is veterem modum amuletur. Sed interim alijs quoque
 eam perficiat disciplinis, philosophiam que ei padagogiloco
 præficiat, ea enim iudicare valet quid musicam deceat.
 Nam cùm musica vniuersè in tres diuidatur partes, diato-
 num, chroma, harmoniam: qui ad musicam se applicat, is
 necesse est guarus sit hisce vtentis rebus poeseos, interpre-
 tationeq; poematum præditus. Principiò itaq; tenendum
 est, omnem disciplinam musicam, ad satisfactionem esse, que
 dissentient nondū simul ostendat, cuius finis gratia vñquod-
 que præceptū discatur. Deinde id cogitandum est, ad huius-
 modi institutionem non esse adhibendam modoruenumera-
 tionem. Sed pleriq; temere docent aut discunt quæ disci-
 pulo doctorive placent, prudentes inania rei ciunt: vt anti-
 quitus Lacedæmonij, Mantinæses, Pellenæ. Hi enim vnum if
 aliquem modum, aut paucos omnino diligentes, quos for-
 mandis moribus aptos iudicarent, ipsa musica vñ sunt. Hoc
 manifestum euadet, si quis singulas scientias examinans, di-
 spiciat cuius vnaquamq; rei considerationem tractet. Liquet
 enim harmonicam de concinno genere, diastematis seu 20
 interuallis, systematis, sonis, tonis mutationibusque sy-
 stematicis cognitionem habere: vtterius non progredi. ita-
 que id genus quæstiones nō suscipit, an propriè poetæ sum-
 ferit, similia esse hac, si quis initio carminis hypodorum,
 in fine mixolydium aut dorium, hypophrygium & phry- 25
 gium in medio adhibeat. Non enim harmonica eò vñque
 pertingit, sed multis præterea alijs opus habet. Vim enim
 proprietatis ignorat, neque adeo chromaticum aut enhar-
 monium genus vñquā ad proprietatis perfectam vim pro-
 cedit, qua de ingenio carminis iudicatur. hoc enim artificis 30
 est munus. Manifestum est ergo quid vox systematis alia est
 à modulatione cantilenæ in systemate: quam considerare,
 nō est harmonica tractationis. Eadem est rythmorum ra-
 tio. nullus enim rythmus in se perfectam proprietatis vim
 habet. Propriè enim aut accommodatè aliquid dictum 35
 cùm affirmamus, ad indolem seu naturā modi respicimus:
 eiusq; causam esse dicimus compositionem quandā aut mix-
 tionem aut utruncq; vt quid Olympus enharmonium ge-
 nus in Phrygio positum tono cum pæone epibato miscuit.
 hoc enim initium in Mineruæ nomo suam ei indolem con-
 ciliavit.

tiliauit. nam adscitis modulatione & rythmi confectione,
artificioseque eo transsumpto, & trocheo in paeonis recepto
locum, Olympi enharmonium genus est conditum. Et ta-
men enharmonio genere & Phrygio tono totoque syste-
ma manentibus, magna mutatio genio carminis accidit. quæ
enim in Mineruæ nōmō dicitur harmonia, procul distat ab
experimenti indole. Si ergo musicæ peritiae accedat facul-
tas iudicandi, his prædictum constat perfectum fore musi-
cum. Qui enim nouit Doricum tonum, neque tamen iudi-
care quit vbi is propriè & conuenienter usurpetur. non sciet
quid faciendum sit, neque genium eius seruabit. Nam de i-
pis Dorijs cantilenis quaeretur an harmonica scientia di-
judicet, vt Doriorum quidam putant: necne. Eadem estra-
tio etiam vniuersæ rhythmicæ scientie. Qui enim nouit pao-
nem, is proprietatem eius nescit: tantum hoc scit, vnde
pæan componatur. Nam quandoquidem de ipsis pæonicis *
rhythmorū cōfectionibus dubitatur, disceptatiuane sit an
rhythmica carum tractatio: aut, vt quidam dicunt, non eo
vlsq; se proferat. Oportet igitur eum, qui velit de his rebus
iudicium ferre, ad minimum duo hæc posse perspicere: pro-
prium seu domesticum, & alienum: primum eius affectio-
nis ob quam facta est compositio: deinde eorum, ex quibus
ea facta est. Proinde neque harmonicam, neque rhythmicam,
neque ullam aliam quæ vt species musicæ subiiciuntur, ipsam
per se sufficere ad intelligendum carminis genium, ac cæ-
teria iudicandum: satis puto dictum esse. Iam cum tria sint
genera, in quæ harmonicum seu concinnatum illud distri-
buitur, cum systematum quantitate, tum sonorū vi, atq; et
iam quatrichordorū qualitate conuenientia: vñ dunta-
xat eorū veteres tractauerunt. Etenim qui nos ætate anteiu-
runt, neq; de chromate, neq; de diatono disputauerunt: sed
de solo enharmonio. atq; adeo etiam de huius vnicō syste-
mate, siue complexu, quod est diapasōn. Controuersia qui-
dē eius fuit de vsu: sed quin hæc vñica esset harmonia, in id
omnes ferè consenserunt. Non ergo harmonicā quisquam
perspexerit tractationem, qui vlsq; ad cognitionem eius fue-
rit progressus. Sed oportebit, vt liquet, eum persequi parti-
culares etiam quas vocant scientias, totumque musicæ cor-
pus, & partium mixtiones atque compositiones. Qui enim
tantummodo est harmonicus, is circumscriptus est certo

modo. Ut autē vniuersē dicam, sensum & intelligentiā oportet concurrere in iudicandis musicæ partibus: ut neq; præstant sensus, quod accidit præcipitibus: neq; à tergo relinquantur, quod vsu venit tardis. Cōtingit aliquando in sensibus vtrunq; vt ob naturā inæqualitatē & ante currant & tardius æquo veniant. hoc ergo adimendū est sensui: vt possit æquali cursu comitari intellectū. Semper enim est necessare, tria hæc vna in auditum incidere: sonum, tempus, & litterā vel syllabam. Fiet autem, vt ē sono, eiusq; ingressu harmoniam, ē tempore rythmum, ē littera aut syllaba id quod dicitur intelligas. quæ cū simul procedant, simul etiā sensus ea excipere debet. Simul & hoc evidens fit, vbi horū quodq; sensus a reliquis separare non possit, ac seorsim perpendere: cū nō posse discernere vitiosum à recto. Enim uero principe loco de continuatione est cognoscendum: quæ apertimè ad vim iudicandi requiritur. Bene enim an secus habeat carmen, nō deiunctis a se inuicem sonis, temporibus, litterisve cernitur, sed in continentib. est enim commixtio quedam partium quæ in vsu nō sunt composita. Ac de assequendo intelligentia carmine hæc sint dicta. Secundum hæc considerandum enim, musicæ scientes non esse satis ad iudicandi scientiā à se instructos. Fieri enim nō potest, vt absolutus omnibus numeris sit musicus & criticus siue censor is, qui complexus cognitione sit eas quæ cōsentur musicæ partes totius: peritiam inquā instrumentorū & cantilenarū, ac exercitationis sensu, quod attinet videlicet ad harmoniæ & rythmi perceptionē. tum ē rythmica & harmonica tractatione, & consideratione pulsationis atq; elocutionis, & si qua sunt alia hoc pertinentia. Cur autē hæc omnia eum non possint præstare perfectū censorem, sic conabimur expedire. Primo id nobis extra controuersiam positū esto, eorum quæ iudicio subiectiuntur, alia perfecta, alia imperfecta esse. perfecta sunt, cum carmen vnum quodque, quod vel voce, vel tibia, vel cithara canitur: tum corundem expressio, vt tibiæ, vel vocis cantus, & cætera. imperfecta, quæ huc conducunt, & propter ista fiunt, vt expressionis seu interpretationis illius partes. deinde ē poesi. eodem enim modo & ipsa habet. Audientes him aliquis tibicinem, dubitare possit, an consonent vel dissident tibiæ: & elocutio perspicua sit necne. horum autem quod uis pars est interpretationis tibicinæ, non finis ipse,

Ipse, sed finis causa susceptum. nam secundum hæc & id
 genus alia omnia iudicium fieri debet de expressionis seu
 modulationis genio, an is accommodatus ei poemati, cui
 musicè accinitur: an scilicet eam, quæ petebatur placidam
 animi commotionem efficere possit. Eadem est etiam gra-
 uiorum animi perturbationum ratio, quas poemata affe-
 stant. Verum enim erò veteres, qui tantum placidos ani-
 mi motus curarēt, maiestatem & simplicitatem priscae mu-
 sicæ primo coluerūt loco. Evidem Arguos etiam multam
 10 definiuisse traditur iis qui musicam violauissent: eamq; ab
 iis exegisse, qui primus fuisse ausus plurib. quam septem
 ab ipsis receptis fidibus, & ad mixolydium tonū alludere. *
 Sed & Pythagoras, grauissimus ille philosophus, improba-
 uit iudicium musicæ à sensibus profectum: solaq; mentis
 15 acie eam examinari voluit, & proportione harmonica, non
 auditu. Idem iudicauit intra dilapsōn deberet contentam
 esse musicam. Nostræ ætatis homines pulcerimū illud ge-
 nus, cui ob maiestatem antiqui maximè studuerunt, ita o-
 mnino repudiauerunt, vt pleriq; nullam harmonicorū in-
 20 teruallorū habeant rationem. Atq; eò processum est igna-
 uiæ, vt dies in harmonicam putent nullum sui ne indicium
 quidem sensui præbere quidam, eamq; è cātilenis extermini-
 nēt, dicatq; nugatos esse qui de ea aliqui senserint, aut istud
 musicæ genus probauerint. Suæ sententiæ validissimum sci-
 25 licet hoc firmamentum habent, suorum hebetudinem sen-
 suum: opinanturq; si quid ipsi percipiāt, id planè iam nihil
 esse, neq; vllā habere vtilitatē. Alterum hoc, quod cōsonan-
 tiae opera eius quantitas non possit expressa percipi: sicut
 semitonii, toni, & reliquorum interuallorum. Sed ignorant
 30 isti, eadem ratiocinatione se tertium, quintū & septimum
 interuallum exturbare: quæ dies habent tres, quinque, se-
 ptem. Denique omnia in yniuersum interualla, quæ im-
 pari notantur numero, necesse fuerit vt inutilia reuici. nullum
 enim eorum consonantia adminiculo potest percipi: omnia
 35 inquam, quæ minima dies inæquali metitur numero. Hinc
 sequetur, nullam quatrachordorum diuisionem vtilem
 esse, demis his, quorum omnia interualla pari numero de-
 finiuntur, qualis erit syntoni, diatoni, & toniei chromatis.
 Atqui huiusmodi sententia eorum est hominum, qui non
 modò iis quæ in sensum incurront, sed etiam sibi ipsis ipsi
 NN 5 repu-

De dies,
 & auris
 iudicio.

repugnent, quippe cum notum sit eos talibus quatrachordorum divisionibus praecipue yti, quae vel imparibus numeris notentur, vel proportione respondentibus. Mollirent enim subinde lichanos, paranetas, atq; etiam stantium sonorum quodam inuerovallo quodratione explicari nulla possit remittentes, tertiasq; etiam & paranetas atque hunc maximè ysum systematū probari putant, i quo multa sint inter ualla, quorum ratio numeris enunciari nullo modo possit: neq; tantum mobilium sonorum, sed etiam immobilem remissione facta. Non possunt hæc ignorare iij, qui 10

Vsus musi- sensu istiusmodi terum sunt instruci. Vsum vero musicæ conuenientem Homerus docuit. Ostendens enim musicam multis in rebus esse cōducibilem: introducit Achillem, qui iram aduersus Agamemnonem suam concoqueret musicæ opera, quam didicerat à sapientissimo Chirone, 15

Iliad. 1. Iauenerit illum mentem cribara oblectantem
Affabre facta, iugum erat solidō ex argento:
Eetionea è spoliis quam ceperat Erbus.
Hac animum mulcens, clarorum facta virorum
Inclita cantabat.... 20

Disce, inquit Homerus, ubi sit vtendum musica. Achilles, quod dignum ipso erat, filio iustissimi Pelei, canebat egregia facta viroru & semi deorum. Ac præterea tempus idoneum ysum docens, in ocio degenti exercitationem vtilem iucundamque reperit. Bellicosus enim homo Achilles, & gerendis rebus factus, ob iram in Agamemnonem conceptam, aberat à proeliis, censuit itaque eius herois animum pulcerimis carminibus excuendum esse, vt parasitus esset ad eruptionem, quam erat paulo post facturus. idq; fecit, commemorandis veteribus historiis. Talis ergo fuit, & tales commoditates attulit veterum musica. Namq; & Herculem musica ysum fuisse audi' nus, & Achillem, & alios multos: quoru magister fuit Cheiron sapientissimus, musicæ simul, & iusticiæ, & medicinæ doctor. Deniq; vt in summa dicam, non hoc vitio dabitur scientiæ, si quis ea non ut par est vtatur: sed propria abutentis ea culpa censembitur. Proinde si quis musicæ eum modum, qui ad probè instituendam adolescentiam conducit, labore industriaq; consecutus, in prima ætate accurratione conueniente fuerit formatus: is pulcra quidem laudabit & amplectetur, vituperabit

Iliad. 8.

831.

35

10

15

20

25

30

35

40

45

50

55

60

65

70

75

80

85

90

95

100

105

110

115

120

125

130

135

140

145

150

155

160

165

170

175

rabit autem his aduersa, non in musica tantum, sed & aliis
in rebus. eritq; is homo vacuus omnis turpis actionis, ma-
ximum hunc fructum è musica consecutus, & cùm sibi ipsi,
tum ciuitati plurimum proderit, nullo neq; facto neq; ver-
bo inconcino vtens, sed vbique decorum modumq; ser-
uans. Cæterùm ciuitates quæ optimis legibus vterentur,
maximam ingenuè musicæ curam gessisse, multis testimo-
niis doceri potest. Nobis satis sit Terpandrum produxisse,
qui Lacedæmonie coortam seditionem pacavit. & Thale-
tam Cretensem, quem Pythii Apollinis oraculo accitum a
Lacedemoniis, musica pestem tum grassantem sedasse Pra-
etinas scribit. Sed Homerus etiā Græcos pestem musica de-
pulisse scribit, qua infestabantur. Sic enim canit:

Ergo dñe rota placabant carmine Phœbū,

Iliad. a.

85 Formosum Paenna Achæas turbacantēs.

472.

Et magni laudes modulantes arcenentis.

Illus auditi pertinant gaudia pectus.

Hos ego, bone magister, versus, pro colophone mei de mu-
sica sermonis attuli, cùm tu eos antè ad vim musicæ indi-
20 candum allegasses. Re enim vera, primum hoc eius est &
pulcerriū officium, grata aduersum deos remuneratio.
proximum, animæ pura & concinna sibiq; cōueniens con-
stitutio. Hæc locutus Soterichus: habes, inquit, bone magi-
ster circularem de musica disputationem. Admirationem

25 autem sui excitauit sua oratione, cū suum musicæ studium
& vultu & voce demonstrasset. Magister autem meus: vñā
cum reliquis, inquit, id mihi vtriusq; vestrūm probatur,
quod suum vterq; ordinē seruauit. Lysias enim ea tantum
nobis proposuit, quæ citharœdum manibus opus facien-
tem scire conuenit. Soterichus verò liberaliter admodum

30 quæ ad vtilitatem, contemplationem, vimq; etiam & vsum
musicæ pertinēt attulit. Puto autem eos hoc, quod dicam
volentes ac studio mihi reliquisse, non enim hoc illis timi-
ditatis impingam crimen, vt veritos pronunciem musicam
35 in syssitia seu cōuiua detrahere. Nam si alicui in iis sit vñsi,
Homerus disertè id docuit, sic dicens:

Cantusq; & chorea, dulcis donaria cena.

Odyss. a.

Neque velim quenquam suspicari, id voluisse Homerum
significare, duntaxat ad delectationem conducere mu-
sicam. sed altior latet sensus in illis verbis. Adscivit enim vti-
litatem

litatem & auxilium musices opportunissimo loco, in cœnas inquam & conuiua veterum. Ideò quippe eam his adhiberi receptum fuit, quod animum reuellere, & vim caloris vini mitigare valeret. In quam sententiam etiam Aristoxenus noster dixit, musicam introductam in cœnas esse, quod sicut vinum nimio ipso vtentium & animos & corpora labefactat: ita musica suo ordine & concinnitate in contrarium statum abducit atque sedat. Ea igitur occasione Homerus ait priscos musica tanquam remedium quodam vlos. Sed maximum, ô socii, & quod maximè musicæ dignitatem maiestatemque demonstrat, à nobis omissum est. Etenim motus rerum, & stellarum circuitiones Pythagoras, Archita, Plato, reliquiq; antiqui philosophi sine musica neq; fieri neque constare affirmauerunt: omnia enim à deo secundum harmoniam fuisse instituta. Verùm intempestiuum esset nunc de ea re disputationē protrahere. sumnum est, & musicæ conuenientissimum, omnibus rebus suum modum imponere. Hæc ille fatus, pænem cecinit: cumq; Saturno, eiusq; filiis diis omnibus ac Musis libauifet, conuiuas dimisit.

15

20

PLUTARCHI COMPARATIONIS ARI-
stophanis & Menandri breuiarium.

VNIVERSE ut dicam, multo præfert Menandrum. Singulatum autem hæc adiicit. Genus dicendi tumidum & scenæ accommodatum atque illiberale Aristophanem usurpasse, Menandrum neutiquam. indoctus enim aliquis & plebeius illius oratione capitur, doctus offenditur. loquor de antitheticis, similiter cadentibus, & paronymis. quibus Menander raro & cum ratione vitetur atque accuratè: alter crebro, & intempestiuè ac frigidè. Laudatur enim, inquit, quod tamias submersit, non tamia, id est promicandi, sed lamia seu striges quod essent, atque sic siue maliciam siue sycophantiam spirat. &, Ventre viuit, intestinis, artibus &. Præ risu ad Gelā (quod ridere est) perueniam. &, Quid tibi faciam misera amphora exostracisata. (ostracismus modus est in exsiliū agendi) & ostracus testa est, Caphora testacea notari videtur. &, Agrestia vos ô mulieres mala. quia ipse agrestib. erat enutritus olerib. & : sed tricho-

35